

OILA TURMUSH DOIRASIDA SODIR ETILGAN HUQUQBUZARLIKLARNING KELTIRIB CHIQUVCHI OMILLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI

FACTORS CAUSING VIOLATIONS IN THE FAMILY AND WAYS TO ELIMINATE THEM

*Nurobod tuman IIB JXX XPB
profilaktika inspektori leytenant*

J.T.Obloqulov

*Nurabad district Internal Affairs
Department of the Criminal
Investigation Department prevention
inspector lieutenant
J.T. Obloqulov*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola orqali siz tadqiqot mavzusining dolzarbligi, predmeti, ob'ekti, vazifalari, zo'ravonlik turlari, oila turmush doirasi huquqbuzarlikni oldini olish yo'llari, oila turmush doirasidagi huquqbuzarliklarni keltiril chiqaruvchi omillar profilaktika inspektorlarining mahalla yetiligi bilan hamkorligi tushunchasi, ushbu hamkorlikning jinoyatlarning barvaqt oldini olishdagi ahamiyati, bugungi kundagi holati, shuningdek ushbu hamkorlikdagi muammo va kamchiliklar hamda ularni bartaraf etish bo'yicha bir qator takliflar ishlab chiqilgan.

ANNOTASION

This article provides an overview of the relevance of the research topic, its subject, object, objectives, types of violence, ways to prevent domestic violence, factors that lead to domestic violence, the concept of cooperation between prevention inspectors and neighborhood councils, the importance of this cooperation in the early prevention of crimes, its current status, as well as the problems and shortcomings of this cooperation and a number of proposals have been developed to eliminate them.

Kalit so'zlar: predmeti, ob'ekti, vazifalari, oila, zo'ravonlik, profilaktika inspektorlarining oila turmush doirasida huquqbuzarliklarni oldini olish.

Keywords: subject, object, tasks, family, violence, prevention of violations within the family life of preventive inspectors.

Oila — ijtimoiy tuzilmaning asosiy elementlaridan biri bo'lib, u ikki yoki undan ortiq shaxsning o'zaro bog'langan, shaxsiy va huquqiy munosabatlar asosida tashkil topgan ijtimoiy birlikdir. Oila, jamiyatning asosiy bo'lagi sifatida, insonlar o'rtasida

turmush qurish, bola tarbiyasi, iqtisodiy va ijtimoiy faoliyatni muvofiqlashtirish kabi ko'plab funksiyalarni bajaradi. Oila nafaqat biologik va ijtimoiy ehtiyojlarni qondirishga yordam beradi, balki ma'naviy qadriyatlarni, madaniyatni va an'analarni avloddan avlodga uzatishda muhim rol o'ynaydi. Oila va jamiyat o'rtasidagi bog'liqlik ikki tomonlama. Oila jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy tizimiga bevosita ta'sir qiladi, shuningdek, jamiyatda ro'y berayotgan o'zgarishlar oila tuzilmasiga ta'sir ko'rsatadi. Jamiyatdagi iqtisodiy inqirozlar, huquqiy islohotlar, ta'lim va madaniyatning rivojlanishi oilaning shakli va funksiyalariga o'zgarishlar kiritadi.

Oila turmush doirasida sodir etilgan huquqbuzarliklarning keltirib chiqaruvchi omillari bir nechta ijtimoiy, psixologik, iqtisodiy va madaniy faktorlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Quyida ular haqida batafsil tushuntiraman:

Ijtimoiy va madaniy omillar: Oila ichidagi zo'ravonlikka nisbatan qarashlar ba'zi jamiyatlarda oila ichidagi zo'ravonlik yoki ta'sirchanlik normal holat sifatida qaraladi yoki bu haqida ochiq gapirishga ijtimoiy ruxsat berilmaydi. Gender tengsizlik erkaklar va ayollar o'rtasidagi tengsizlik, ayollarga nisbatan diskriminatsiya, erkaklarning oila ichidagi yuqori pozitsiyalarini mustahkamlashga olib keladi, bu esa zo'ravonlikni keltirib chiqarishi mumkin. Madaniy urf-odatlar va qadriyatlar ba'zi madaniyatlarda erkaklar uchun oila a'zolarini nazorat qilish yoki ularga ta'sir qilish tabiiy holat sifatida qaraladi. Bu oilaviy zo'ravonlikka sabab bo'lishi mumkin.

Psixologik omillar: Shaxsiy psixologik muammolar ba'zi holatlarda, oila ichidagi huquqbuzarliklar psixologik muammolar, masalan, stress, depressiya, angersizlik yoki shaxsiyat buzilishlari tufayli sodir bo'ladi. Yosh va tajriba etishmasligi, yoshlik, yetarlicha tajriba yoki psixologik resurslarning yo'qligi oila ichida salbiy hissiyotlarni boshqarishda muammolarga olib kelishi mumkin. Zo'ravonlikka uchragan yoki o'zlari zo'ravonlik qilgan shaxslar o'z hayotida yoki oilasida huquqbuzarliklar davomida ularni takrorlash ehtimoli yuqori bo'ladi.

Iqtisodiy omillar: Iqtisodiy qiyinchiliklar moliyaviy muammolar, ishsizlik, oilaning moddiy ta'minoti va pulni boshqarishdagi muammolar oila ichida taranglikni kuchaytiradi va zo'ravonlikka olib kelishi mumkin. Kam ta'minlangan oilalar iqtisodiy daraja past bo'lgan oilalarda stress, tushkunlik va moliyaviy bosim oilaviy zo'ravonlikni keltirib chiqarishi mumkin.

Huquqiy omillar: Huquqiy savodxonlikning pastligi: Ba'zi hollarda, oila a'zolari o'z huquqlarini bilmasligi yoki huquqiy yordamga murojaat qilishni bilmasligi mumkin, bu esa ularni zo'ravonlik va huquqbuzarliklarga duchor bo'lishiga olib keladi. Huquqiy vositalar va jazo tizimi Oila ichidagi huquqbuzarliklarga nisbatan qonunlarning zaifligi yoki jazolashning yetarlicha kuchli emasligi, shuningdek, jarimalar yoki jazo tizimlarining noaniqligi oila ichidagi huquqbuzarliklarni kamaytirishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Oilaviy o'rganish: Oila ichida o'sgan va zo'ravonlikka duchor bo'lgan bolalar, bu o'zlarining kelajakdagi munosabatlarida ham zo'ravonlikni normal holat sifatida qabul qilishlari mumkin. Jamiyatning ta'siri, jamiyatdagi zo'ravonlikni normal holat sifatida qabul qilish yoki bu muammoni yashirish, oilaviy zo'ravonliklarni kamaytirishning oldini olishga sabab bo'lishi mumkin. Bularning barchasi oila ichidagi huquqbuzarliklarning yuzaga kelishiga va uning davom etishiga ta'sir qiluvchi omillar hisoblanadi. Ularni oldini olish uchun, oila a'zolarini ta'lim olish, psixologik yordam ko'rsatish, ijtimoiy yordam va iqtisodiy sharoitlarni yaxshilash kabi chora-tadbirlar zarur.

Oila turmush doirasidagi huquqbuzarliklarni bartaraf etish yo'llari:

Ma'lumot va ta'lim berish : Oilaviy zo'ravonlikni oldini olish uchun ta'lim va ma'lumot berish zarur. Ota-onalarga, oila a'zolariga zo'ravonlikning zararli oqibatlari va uning huquqiy ta'sirlari haqida ma'lumotlar taqdim etilishi kerak. Ijtimoiy tizimda, oila ichidagi huquqbuzarliklar haqida xalqni xabardor qilish, seminarlar va kurslar o'tkazish orqali muammoning oldini olish mumkin.

Huquqiy himoya: Oila a'zolarining huquqlari haqida keng qamrovli axborot taqdim etish, huquqiy savodxonlikni oshirish va huquqiy yordamga murojaat qilishni rag'batlantirish muhim. Oila zo'ravonligi bo'yicha qonunlarni kuchaytirish, himoya buyruqlari va tegishli yuridik vositalarni qo'llash orqali oilaviy zo'ravonlikni oldini olish mumkin.

Psixologik yordam: Oiladagi zo'ravonlikka uchragan shaxslar uchun psixologik yordam ko'rsatish kerak. Stressni boshqarish, o'ziga bo'lgan ishonchni tiklash, va oiladagi munosabatlarni yaxshilashga qaratilgan psixologik xizmatlar zarur. Oila ichidagi muammolarni hal qilish uchun o'zaro muloqot va konfliktlarni hal qilish bo'yicha psixologik kurslar yoki maslahat xizmatlarini taklif etish.

Iqtisodiy yordam: Oilaviy zo'ravonlikni oldini olish uchun iqtisodiy yordam ko'rsatish muhim. Ishsizlikni kamaytirish, oilalarga moddiy qo'llab-quvvatlash, oila a'zolarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash orqali zo'ravonlikning oldini olish mumkin.

Qonun va ijtimoiy normativlarni kuchaytirish: Oila zo'ravonligiga qarshi kuchli qonunlar va ijtimoiy normativlarni ishlab chiqish, shuningdek, o'z vaqtida va adolatli jazolarni taqdim etish muhimdir. Bu, ayniqsa, oilaviy zo'ravonlikka nisbatan jamiyatdagi qarashlarni o'zgartirishga yordam beradi.

Ijtimoiy yordam tizimini yaratish: Zo'ravonlikka uchragan oilalar uchun maxsus qo'llab-quvvatlash markazlarini tashkil etish, ularga tibbiy, huquqiy va psixologik yordam ko'rsatish, xavfsiz yashash sharoitlarini ta'minlash. Jamiyatda oilaviy zo'ravonlikka qarshi ko'proq e'tibor qaratish va targ'ibot ishlari olib borish zarur.

Oila turmush doirasidagi huquqbuzarliklarning oldini olish uchun ijtimoiy, psixologik, iqtisodiy va huquqiy chora-tadbirlarni birlashtirgan kompleks yondashuv zarur. Har bir oila a'zolarining huquqlari va erkinliklarini hurmat qilish, ular uchun xavfsiz va barqaror sharoitlar yaratish oiladagi zo'ravonlikni kamaytirishga yordam beradi. Bundan tashqari oilada eng birinchi navbatda er-xotin bir-birini hurmat qilishi zarur, chunki er xotin bir birini hurmat qilmasa oila parokanda bo'laveradi. Xulosa qilib aytganda oila turmush doirasidagi huquqbuzarliklarning kelib chiqishini asosiy omillari erta turmush, yigit va qizning oila haqida to'liq malumotga ega emasligi va oila qurishga tayyor emasligi, moddiy etishmovchiliklar oilada sodir etilayotgan huquqbuzarliklarning asosiy sabablari hisoblanadi.

Foydalangan Adabiyotlar

1. Murodov Alisher Sharofxonovich (*Ichki ishlar organlarining oiladagi zo'ravonlik bilan bog'liq huquqbuzarliklar profilaktikasini takomillashtirish Toshkent 2019*)
2. O.Zakirova (*Rashk tufayli sodir etilgan jinoyatlarga qarshi kurash muammolari*)
3. Internet saytlari *lex.uz*